

Biddag – door de eeuwen heen

De meesten zullen Biddag en Dankdag voor Gewas en Arbeid wel kennen. Dit zijn speciale gedenkdagen en zijn met name in de protestantse kringen in Nederland in gebruik. Nabij het voorjaar (tweede woensdag van maart) wordt Biddag voor Gewas en Arbeid gehouden en in het najaar (eerste woensdag van november) wordt Dankdag voor Gewas en Arbeid gehouden. Nu lijkt het misschien dat het een uitvinding is van de Reformatie en dat het ook al sinds de zestiende eeuw in gebruik is op de huidige wijze, maar dit is echter niet helemaal het geval. In deze overdenking wordt gekeken naar de herkomst van bid- en dankdagen en welke positie die in de samenleving innamen en innemen. Ten slotte wordt dit naar onze tijd gehaald vanwege de uitgeroepen Dag van Nationaal Gebed d.d. woensdag 18 maart 2020.

Biddagen zijn reeds in de middeleeuwen uitgeschreven. De Rooms-Katholieke Kerk kende toen de zogenaamde quateremperdagen en de kruisdagen. De Quateremperdagen (van *quattuor tempora*, dat betekent “vier tijden”) waren dagen van gebed, vasten, bezinning en boete; voor elk seizoen een dag. Daarnaast waren er de kruisdagen, die in de drie dagen voor Hemelvaartsdag werden gehouden. Op deze dagen wordt met een bidprocessie en litanie (gebed in de eredienst om God aan te roepen en te smeken om genade, schenking of genezing) om zegen gesmeekt. Dit gebruik is begonnen rond 470 door de bisschop van Vienne (Frankrijk), toen er een bidprocessie werd gehouden om Gods hulp af te smeken tegen de rampen en nood, die in die dagen Zuid-Frankrijk teisterden. Tegen het einde van de middeleeuwen werd dit gebruik door de gehele Kerk overgenomen. Naast gebed tegen rampen werd er ook om zegen over de vruchten van de aarde gevraagd. Het zijn deze quateremperdagen en kruisdagen die ten grondslag liggen aan de huidige protestantse Biddag en Dankdag voor Gewas en Arbeid. Deze gedenkdagen hebben hun eigen geschiedenis en daarom zal ik deze voor nu niet verder beschouwen.

Ten tijde van de Reformatie ging men herbezinnen op de gebeds- en dankdagen. In plaats van vaste quateremperdagen en kruisdagen werden afhankelijk van gebeurtenissen bededagen uitgeschreven, in het algemeen niet door de kerk, maar door de overheid. Zo schreven Willem van Oranje en de Staten-Generaal in die dagen dergelijke biddagen uit. Door de Wezelse Artikelen (1568) en de besluiten van Dordrecht (1574 en 1578), kreeg het fenomeen biddag een vastere vorm. Er waren drie aanleidingen voor het uitschrijven van een biddag, door Johannes Calvijn aangereikt:

1. Tijden van oorlogen en rampen.
2. Als een godsdiensttwist door een synode moest worden beslecht.
3. Wanneer er een predikant beroepen is. (*weinig in gebruik geweest*)

Bij de Synode van Dordrecht (1618-1619) werd een grote biddag gehouden (vanwege de godsdiensttwist, zie de tweede aanleiding). Tijdens de Synode van Dordrecht werd ook de Dordtse Kerkorde aangenomen, met daarin artikel 66 gewijd aan biddagen, met daarin het volgende:

“In tijden van oorlog, pestilentie (d.w.z. besmettelijke ziekten), dure (d.w.z. harde) tijd, zware vervolging der kerken en andere algemene zwaarigheden, zullen de dienaars der kerken de overheid bidden, dat door hare autoriteit en bevel, openbare vast- en biddagen aangesteld en geheiligd mogen worden.”

Hier wordt het verschil met onze Biddag voor Gewas en Arbeid duidelijk. Het gaat bij deze eerder beschreven biddagen om speciale gebedsdagen in tijden van oorlog, epidemische ziekten, vervolging van de kerk en bij zware nationale rampen. Dan werd door de overheid een gebedsdag uitgeschreven waarbij kerkdiensten werden belegd waarin het volk en de kerk bad tot de Heer om verlossing van de ellende die het land teisterde. De voorbeelden van nationale rampen zijn natuurlijk legio in onze geschiedenis. Denk aan het Rampjaar in 1672 (*Het land was reddeloos, de regenten radeloos en het volk redeloos*) en aan andere rampen, zoals de oorlogen met Engeland en Frankrijk en besmettelijke

ziekten die rondwaarden. In dat soort tijden schreef de overheid een biddag uit, voor smekingen aan God en voor bezinning.

Na de achttiende eeuw is het gebruik van deze bijzondere biddagen in ongebruik geraakt. De biddagen hadden namelijk hun oorspronkelijke karakter verloren. In plaats van Woordsverkundiging en verootmoediging onttaarde het in meer politieke beschouwingen (denk aan de twisten tussen de patriotten en de oranjegezinden). Zo is de oudvaderlandse nationale biddag opgehouden met bestaan. In de afgelopen twee eeuwen hebben veel mensen met weemoed teruggedacht aan de biddagen van weleer, waarop elke Nederlander het vaderland en de regering opdroeg aan de Heer en Zijn beschermende hand over het land afsmeekte. Het initiëren van speciale biddagen werd een zaak van de kerken, al heeft de overheid nog een enkele keer in noodsituaties de wens uitgesproken dat kerken een biddag zouden uitschrijven.

Een Bijbeltekst die regelmatig in verband wordt gebracht met biddagen is 2 Kronieken 7:13-14. Het lied "Herstel ons land" (Opwekking 552) is een prachtige berijming van deze Bijbeltekst.

Wanneer Ik de hemel sluit, zodat er geen regen valt, of wanneer Ik de sprinkhaan gebied om het land te verslinden, of wanneer Ik pest onder Mijn volk zend, en Mijn volk, waarover Mijn Naam is uitgeroepen, in ootmoed buigt en bidt, en zij Mijn aangezicht zoeken, en zij zich bekeren van hun slechte wegen, dan zal Ik vanuit de hemel horen, hun zonden vergeven en hun land genezen. (2 Kronieken 7:13-14, HSV)

Nu is dit een profetisch woord voor Israël in de dagen van koning Salomo. Wij kunnen deze woorden niet zonder meer zomaar toepassen op de gemeente of ons eigen land. De profetie was en is voor Israël in de eerste plaats bedoeld. Echter, we kunnen wel de geestelijke lessen uit profetieën trekken. Dat is in het verleden ook gedaan in het kader van biddagen. Een volk wordt opgeroepen om zich te verootmoedigen, te bidden, om zich te bezinnen op zijn handelen en om tijd te nemen om God te zoeken in Zijn Woord. Dát is wel een boodschap die we kunnen doortrekken naar onze huidige tijd!

Zoals eerder gemeld, worden er zelden nationale biddag uitgeroepen en komt dit eigenlijk ook niet meer vanuit de overheid. Echter, er zijn initiatieven uit andere hoek. De Raad van Kerken (met daarin o.a. de Rooms-Katholieke Kerk en de Protestantse Kerk in Nederland vertegenwoordigd) en andere christelijke organisaties hebben gezamenlijk het initiatief genomen tot een "Dag van Nationaal Gebed". Op woensdag 18 maart 2020 zal deze gehouden worden met een aantal prachtige invullingen. Hier is op www.nationaalgebed.nl van te lezen. Laten we met z'n allen bidden, zoals men in vroegere tijden ook deed. Laten wij dat in vertrouwen doen, terwijl we omzien naar elkaar (een berichtje sturen of een telefoongesprek) en Gods Koninkrijk blijven zoeken. Ten slotte krijgt het Onze Vader een extra dimensie:

*Onze Vader die in de hemelen zijt,
uw naam worde geheiligd;
uw Koninkrijk kome;
uw wil geschiede,
gelijk in de hemel als ook op de aarde.
Geef ons heden ons dagelijks brood;
en vergeef ons onze schulden,*

*gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren;
en leid ons niet in verzoeking,
maar verlos ons van den boze.
Want van U is het Koninkrijk
en de kracht en de heerlijkheid
tot in der eeuwigheid.
Amen.*

Laten wij zó bidden: Red ons uit de greep van het kwaad, en laat Uw wil gedaan worden op aarde zoals in de hemel. Een gezegende tijd gewenst, en om af te sluiten met de woorden van Lied 416:

*Ga met God en Hij zal met je zijn,
tot wij weer elkaar ontmoeten;
in Zijn naam elkaar begroeten.
Ga met God en Hij zal met je zijn.*